

ning for pottemageriet, der vel gennem den har lært at bygge virkelige ovne, anvende farvede og ufarvede glasurer, og samtidig lærte man nye former at kende, deriblandt den store, på forskellig måde dekorerede drikkekande fra Vesteuropa. Det ældre, uglaserede lertøj forsvandt dog ikke, og fra Jylland kendes, vist fra det 15. århundrede, hele stykker eller skår med forskellige stempler ved mundingskanten. Måske har man her at gøre med de senere så velkendte og udbredte jydepotters forløbere.

I denne forenkede skitse af udviklingen er alle problemer forbigået, men Niels-Knud Liebgott har klart fremstillet dem, og hans bøger har den største værdi ved tydeligt at vise, hvor lidt der i virkeligheden vides, fordi materialet endnu er alt for spinkelt, og måske burde det rige materiale fra Lund i højere grad have været brugt til sammenligning. Bøgerne mere afdækker hullerne i kendskabet til lertøjets historie, end de udfylder dem, men den nøgterne skildring får netop derved sin store værdi. Et stort arbejde må endnu gøres, før der kommer en solid bund at bygge på.

Helge Søgaard

Erik Buus (udg.): Consuetudines Lundenses. (Det danske Sprog- og Litteraturselskab, 1978). 216 s.

Problemerne om det ældste bispesæde i Lund, der blev ærkebispens sæde og dermed hovedet for den danske kirkeprovinc til reformationen, har beskæftiget forskningen gennem tiderne, og et nyt bidrag til forståelsen er givet i denne bog af Erik Buus, der bringer en filologisk udgave af *Consuetudines Canonice* med en fyldig indledning, der placerer dem i en intereuropæisk sammenhæng. De kan betragtes ud fra mange synspunkter, de kirkelige og retshistoriske er vel de mest nærliggende, men det er også fristende at vur-

dere dem som et led i den organisation af kirken, som efter den egentlige missions-tid i Danmark fandt sted i begyndelsen af det 12. århundrede. Opgaven var den at indpasse den nye kirke i det gamle fællesskab og desuden at give plads for tidens kirkelige program, som var formuleret i de gregorianske reformtanker. *Consuetudines* forener begge opgaver, men med selvstændighed, og formelt blev ærkesædet og dets kanniker uafhængige af den verdslige magt. Begivenhederne viser imidlertid, at kirken ikke stod selvstændigt, som bestemmelserne tilsyneladende viser det. Både den skånske og den sjællandske kirkeret indeholder indrømmelser, og da Jacob Erlandsen og Jens Grand i det 13. århundrede forsøgte en åben kamp, nåede ingen af dem en virkelig sejr. Heller ikke den selvstændighed, som ærkesædet søgte at hævde i det 12. århundrede, kunne gennemføres, da kirken på mange områder, særlig det økonomiske, var afhængig af det samfund, den virkede i.

Statutterne fra Lund er de eneste, der er bevaret fra Danmark, og de får dermed en særlig betydning. Da P. Severinsen i 1932 skulle skildre Viborg bispesædes historie, måtte han gribe til den udvej at referere Chrodegangs regel, hvad der historisk er betænkeligt, som han også selv indrømmer det, da der ikke vides noget om de ændringer, der kan have været foretaget i Viborg, dengang den blev indført her. Bestemmelserne fra Lund har derfor stor værdi, selv om det ikke vides, hvor meget de blev overholdt efter deres ordlyd. Hvad indsættelsen af ærkebisp angår, behøver man kun at henvise til Absalons valg for at forstå, hvor delte meningene er om, at ånden i bestemmelserne blev overholdt.

Det må erindres, at de aftrykte *consuetudines* er ledsaget af nekrologiet, der herhjemme blev trykt af Jacob Langebek i 3. bd. af *Scriptores rerum Danicarum* 1774.

Som en af de mange fordele ved den lærerige indledning må det fremhæves, at den søger at give et klart afgrænset indhold af tidens udtryk; *congregatio* og *conventus*, *fratres* og *professus uitam canonicam* er nogle af dem. Forståelsen af det middelalderlige latin er dermed lettet, så også andre end specialister kan fordybe sig i stoffet. Til indsigt i det middelalderlige åndsliv er Erik Buus' udgave uundværlig. Mellem linierne kan der læses meget.

Helge Søgaard

Henrik Græbe: *Ribe Skt. Katharinæ Kloster. Sognekirke og hospital*. (Historisk Samfund for Ribe Amt, 1978). 126 s.

Efter at de store, jordejende klosterefund, Benediktinerordenen og Cistercienserordenen allerede længe havde haft foden under eget bord i Danmark og var godt i gang med at udbygge landets største abbedier, bragte nye åndelige strømninger inden for middelalderkirken en hidtil ukendt type klostre til det nordiske område. Medens herreklostrene hovedsagelig var blevet etableret i det åbne land, blev de nye tiggerklostre først og fremmest anlagt i byerne, hvor brødrene blandt den tætboende bybefolkning havde lettere ved at indsamle milde gaver til opretholdelsen af kloster og konvent. De to nye ordener, der her gjorde sig gældende, var fransiskanernes og de lærde dominikanernes orden. Dominikanerne kaldtes tillige prædikebrødrene, eller på grund af farven på deres kappe sortebrødrene. Dominikanerne grundlagde deres første danske kloster i Lund i 1222, men allerede seks år senere fik ordenen sit andet hus i Danmark, nemlig *Skt. Katharinæ Kloster* i Ribe.

750-året for Ribeklostrets stiftelse er anledningen til, at *Skt. Katharinæ sognekirke* og institutionen *Ribe Kloster* i 1978

har udsendt en gedigen bog om klostret og dets historie. Museumsinspektør Henrik Græbe, Nationalmuseets 2. afdeling, har med stor grundighed og med vægten lagt på bygningshistorien samlet den viden, man har om bygningskomplekset. I bogens første afsnit redegøres for prædikebrødrenes ordensopbygning under stifteren, den hellige Dominicus' ledelse, og hvorledes dominikanernes ledere ved et møde i Bologna i 1221 opdelte Europa i ordensprovinser. Den nordiske provins *Dacia* kom med tiden til at omfatte de nordiske lande samt Estland.

Om konventet i Ribe fortælles i det følgende afsnit, hvorledes det fra første færd bestod af 12 brødre, der under beskedne forhold bosatte sig i stiftsstadens, nær bredden af Ribe å.

Klostret blev hurtigt så betydningsfuldt, at man i 1246 kunne afholde provincialkapitel bag dets mure. Et heldigt fund af dele af klostrets nekrologium i indbindingen af Ribes rådstuebøger fra 1590-erne udgør en vigtig kilde til klostrets middelalderlige historie. Denne historie har i øvrigt ikke været ganske uden dramatik. Af bl.a. pavelige afladsbreve fremgår det, at klostret er plyndret og lagt øde i sidste halvdel af 1300-årene og atter i løbet af 1400-årene, hvor klostret tillige udsattes for ildsvåde. En fornyelse af konventet var påkrævet, men ved gode folks hjælp lykkedes det dominikanerne at genrejse deres hus i Ribe. Endog kong Christiern I støttede konventet ved en donation i 1480.

Klostret stod tilsyneladende akkurat færdigt i al sin arkitektoniske herlighed, da reformationsrøret nærmede sig, og trods tilslutning til den Hollandske Reformkongregation måtte *Skt. Katharinæ Kloster* give op over for kirkeskiftet. De solide bygninger overgik til Ribe by som almindeligt hospital, og klosterkirken blev sognekirke. Også for hospitalets historie redegøres der. Her flyder kilderne langt rigeligere, og der fortælles om de